

2834

۱۵۵۹

۱۵۵۹

مکمل

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	:	نوری، علی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	شهیدی (۱۳۰۲ - ۱۳۹۶): شاهد یک قرن تلاش در عرصه ناشنوایی / علی نوری.
مشخصات نشر	:	قم: توانمندان: دفتر فرهنگ معلولین، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	:	۴۰۰ ص.: مصور.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۳۳-۳ : ۴۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	شهیدی، سیدرضاقلی، ۱۳۰۲-۱۳۹۶.
موضوع	:	ناشنوایان -- ایران -- سرگذشتنامه
موضوع	:	Deaf -- Iran -- Biography
موضوع	:	معلمان ناشنوایان -- ایران -- سرگذشتنامه
موضوع	:	Teachers of the deaf -- Iran -- Biography
رده بندی کنگره	:	HV۲۲۶
رده بندی دیویی	:	۳۰۵/۹۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۷۶۴۱۷۵

شہیدی
(۱۳۰۲-۱۳۹۶)

شاہد یک تن تلاش در عرصہ ناشنوایی

علی نوری

انتشارات توانمندان
Tavanmandan Publications

تقديم به خانواده مکرم شهیدی
همسر همراه: مهین رئیس روحانی
دختران محبوب بابا: شیدا و شبنم
پسر آرزوی پدر: شهرام

دفتر فرهنگ معلولین
دائرة الثقافة للمعوقين
Handicap Cultural Center

انتشارات توانمندان
Tavanmandan Publications

شهیدی (۱۳۹۶-۱۳۰۲): شاهد یک قرن تلاش در عرصه ناشنوایی

• پدیدآورنده: علی نوری

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۱۶-۳۳-۳ ISBN: 978-622-6216-33-3

ناشر: توانمندان شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۲۵۰/۰۰۰ ریال

قم، بلوار محمدامین، خیابان گلستان، کوچه ۱۱، پلاک ۴، دفتر فرهنگ معلولین

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۴۵۲ فکس: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۵۵۲ همراه: ۰۹۱۲۵۵۲۰۷۶۵

www.HandicapCenter.com , www.DataDisability.com , www.Tavanmandan.com
info@handicapcenter.com

گواهی جبار باغچه‌بان

در گذشته، مدرسه‌ها هر چند ماه کارنامه دانش‌آموزان را به او تحویل می‌دادند تا به استحضار والدین برساند. اگر دانش‌آموزی نمونه بود و درس و اخلاقش در سطح عالی بود مدیریت مدرسه هم یادداشتی به منظور تشویق او می‌نوشتند.

کارنامه سال تحصیلی ۱۳۱۶-۱۳۱۷ رضاقلی شهیدی با معدل عالی است. باغچه‌بان در ملاحظات کارنامه‌اش نوشته است: اخلاق و رفتار و سعی خیلی خوب است. و در پایین کارنامه با عنوان مدیر دبستان کر و لال‌ها امضا کرده است: شهیدی اگر هیچ سرمایه مادی و دارایی معنوی نمی‌داشت مگر این تأیید و گواهی، کافی می‌بود تا او را به عنوان یک شخصیت کوشا و مؤثر در تاریخ ایران به ویژه تحولات ناشنوایان بشناسیم:

اصولای و رفقا
در این بخش

به نام خداوند جان و خرد

با درود

جناب آقای نوری

مدیر دفتر فرهنگ معلولین

سپاس بی پایان مخصوص خدایی است که بشر را آفریده و به او قدرت اندیشیدن داده و توانایی‌های بالقوه را در وجود انسان قرار داده و او را امر به تلاش و کوشش نموده و راهنمایانش را برای هدایت بشر فرستاده است.

پس از ارادات خاضعانه به درگاه خداوند بی‌همتا بر خود لازم می‌دانیم که از شما بزرگوار به خاطر لطف و همکاری‌های صمیمانه در تهیه و چاپ و نشر کتاب‌ها و مجله توان نامه، در خصوص مرحوم سید رضاقلی شهیدی و خانواده مرحوم شهیدی تشکر و قدردانی نماییم.

این محبت بزرگ شما بسیار ارزنده و ستودنی است و باعث می‌شود که عرصه علم و تحقق اهداف و پیشبرد دانش و نیز بالا رفتن سطح آگاهی نسل‌های آینده و جامعه ایران و یک قرن تلاش در عرصه ناشنویان تاریخ ایران به عنوان یک سری مستندات ماندگار ثبت شود. موفقیت شما و آن مجموعه را از درگاه احدیت خواهانیم.

با سپاس از زحمات شما

مهین رئیس روحانی

شب‌نم - شیدا - شهرام

خانم فرهیخته مهین رئیس روحانی

و فرزندان مکرم و محترم: شب‌نم، شیدا و شهرام

نامه پر محبت شما واصل گردید و از الطاف خانواده مرحوم شهیدی بی‌نهایت سپاسگزارم. حقیقت آن است که با تلاش‌ها و کوشش‌های شما جامعه ناشنویان ایران پیشرفت و ترقی را آغاز کرد و تبدیل به یک جامعه مدنی فرهیخته گردید. هر چند این مسیر بعداً با موانع و مشکلات مواجه شد و نتوانست به آرمان‌های عالی خود برسد ولی فداکاری‌های خالصانه شما را تاریخ با رنگ رسا به گوش همگان خواهد رساند.

ما در دفتر فرهنگ معلولین وظیفه خود می‌دانیم که بدون ملاحظه کاری، واقعیت‌ها را ثبت و ضبط و تدوین کرده و با کمک و مساعدت‌های شما به نسل‌های آتی تحویل دهیم.

با احترام

محمد نوری

فهرست

پیشگفتار.....	۱۱
---------------	----

فصل اول: مقالات درباره

زندگی نامه خودنوشت سید رضاقلی شهیدی.....	۱۷
سید رضاقلی شهیدی: الگوی متعالی از اخلاق و خدمت.....	۲۳
خاطرات و تجربیات پدرم.....	۴۵

فصل دوم: گفت و گو

آشنایی با ناشنوایان.....	۹۳
گفت و گوی تاریخی با دو تن از یادگاران میراث مرحوم باغچه بان.....	۹۶
مصاحبه با رضاقلی شهیدی.....	۱۰۲
اولین رئیس هیئت مدیره انجمن خانواده ناشنوایان ایران.....	۱۱۲
خاطرات شنیدنی دانش آموز ۹۲ ساله جبار باغچه بان.....	۱۲۰

فصل سوم: زندگی نامه مستند

دو دهه نخست: ۱۳۰۲ تا ۱۳۲۰.....	۱۲۵
دهه سوم: ۱۳۲۱ تا ۱۳۳۰.....	۱۳۵
دهه چهارم: ۱۳۳۱ تا ۱۳۴۰.....	۱۴۲
دهه پنجم: ۱۳۴۱-۱۳۵۰.....	۱۷۰
دهه ششم: ۱۳۵۱-۱۳۶۰.....	۱۸۲
دهه هفتم: ۱۳۶۱ تا ۱۳۷۰.....	۲۰۵
دهه هشتم: ۱۳۷۱ تا کنون.....	۲۰۸

فصل چهارم: خانواده

مهین رئیس روحانی.....	۲۱۹
شیدا شهیدی.....	۲۲۴
شبنم شهیدی.....	۲۵۰
شهرام شهیدی.....	۲۵۲
نشست با خانواده مرحوم سید رضا قلی شهیدی.....	۲۵۳
والدین سید رضاقلی شهیدی.....	۲۷۲

فصل پنجم: معرفی در آثار فرهنگی

۲۸۱.....	اطلاعات بانوان، آذر ۱۳۳۶.....
۲۸۴.....	سپید و سیاه، آذر ۱۳۳۷.....
۲۸۶.....	اطلاعات بانوان، تابستان ۱۳۳۸.....
۲۹۰.....	اطلاعات بانوان، اردیبهشت ۱۳۳۸.....
۲۹۳.....	کیهان ورزشی، شنبه ۷ مرداد ۱۳۴۰.....
۲۹۶.....	اطلاعات بانوان، آذر ۱۳۴۳.....
۲۹۹.....	پیک شنوایی و گفتار، شهریورماه ۱۳۵۳.....
۳۰۲.....	جشنواره فیلم رشد، تابستان ۱۳۸۹.....
۳۰۴.....	دیگر گزارش‌ها.....
۳۰۵.....	بهره ناشنویان.....
۳۰۷.....	سالنامه مشاهیر ناشنویان.....
۳۱۲.....	توان‌نامه، تابستان ۱۳۹۴.....
۳۱۴.....	معماران فرهنگ و جامعه ناشنوایی ایران.....
۳۱۵.....	توان‌نامه، بهار و تابستان ۱۳۹۵.....
۳۱۶.....	مجموعه و نتیجه‌گیری.....

فصل ششم: از نگاه همراهان و دوستان

۳۱۹.....	نشست همکاران و دوستان.....
۳۳۲.....	یاران و دوستان.....
۳۴۳.....	یادآوری و خاطره.....
۳۴۹.....	کوتاه نوشت‌ها.....

فصل هفتم: تألیفات

۳۵۹.....	مهمان‌های ناخوانده.....
۳۶۱.....	فرهنگ زبان اشاره فارسی.....
۳۷۰.....	دورانی کوتاه و به یاد ماندنی با خانم جولیا آن الیز (سمیعی).....
۳۷۵.....	همکاری در تدوین برخی آثار.....

فصل هشتم: درگذشت و یادبودها

۳۷۹.....	مراسم ترحیم.....
۳۸۲.....	مرثیه سرایی.....
۳۹۱.....	تصاویر.....

پیشگفتار

مرحوم سید رضاقلی شهیدی در ۱۰ دی ماه ۱۳۰۲ در تهران چشم به جهان گشود و در دهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶ چشم از جهان فرو بست. نود و چهار سال در این جهان با عزت و شرافت، با عشق به ناشنوایان و با خدمت و فعالیت سازنده زندگی نمود. او آخرین شخصیت از نخبگان نسل دوم ناشنوا و فعال در جامعه ناشنوایی است.

مرحوم جبار باغچه‌بان (۱۲۶۴-۱۳۴۵) اصلی‌ترین چهره و شخصیت فعال در جامعه ناشنوایی ایران از نسل اول بود. شاگردان او مثل مرحوم شهیدی نسل دوم فعالان جامعه ناشنوایی ایران را تشکیل می‌دهند. اهمیت آن عزیز سفر کرده، در این است که چهار نسل از کنشگران ناشنوایی را دید، با آنان کفایت و تعامل داشت. و با شخصیت‌های مؤثر در جامعه هدف از چهار نسل در ارتباط سازنده بود. او را می‌توان پیام‌دار و ناقل تجارب نسل اول جامعه ناشنوایی به سه نسل دیگر دانست، از این رو «تاریخ زنده» با خاطرات و اطلاعات بسیار بود. حیف که جامعه، نهادهای مدنی و متصدیان امور مددجویی در ایران قادر اینگونه سره‌ایه‌های ملی را نمی‌دانند و به راحتی از کنار این گنجینه‌های عظیم عبور می‌کنند. مدیران آموزشی چند بار از مرحوم شهیدی دعوت کردند تا در مدارس برای دانش‌آموزان صحبت کند؟ و او را به میان نوجوانان و جوانان ببرند تا آینده‌سازان ایران، باغچه‌بانی دیگر با همه صداقت و پاکی و با اخلاقیات زیبایی را حس و لمس کنند؟

مدیران دولتی چرا او را به میان نوجوانان و جوانان ناشنوا نبردند تا از تجربیات و موفقیت‌هایش بگویند و علل رشد و موفقیت را عیناً به بچه‌ها یاد بدهند؟

سید رضا شهیدی اکنون در میان ما نیست؛ اما فرزندان و شاگردانی به یادگار گذاشته که هر کدام کوشا و کارآمد و خلاق هستند. خانم شیدا شهیدی را ناشنوایان به خوبی می‌شناسند و یکی از نخبگان، تربیت یافته او است.

وقتی خبر درگذشت آقای شهیدی را شنیدیم، تصمیم گرفتیم خدمات و فعالیت‌ها، نیز شخصیت و اخلاقیاتش را به عنوان یک الگو معرفی کنیم و با تدوین یک کتاب علاوه بر الگوسازی، آن را هدیه روح پر فتوحش کنیم. اکنون مجموعه حاضر را تقدیم همه علاقه‌مندان و دوست‌داران آن مرحوم می‌نماییم.

هر بار از طرف «دفتر فرهنگ معلولین» از آن مرحوم درخواست مصاحبه یا پرسیدن سؤال را مطرح می‌کردیم با آغوش باز پذیرا بود، با اینکه در نود سالگی معمولاً تاب و توان انسان کاهش می‌یابد. اما ایشان با رویی خندان و چهره‌ای بشاش و شاداب می‌نشست و پس از دریافت پرسش‌ها، با دقت پاسخ می‌گفت. خودش ناشنوا بود ولی چند درصدی می‌توانست با تلفظ واژه‌ها مقاصدش را تفهیم کند. با این وجود، به رابط یا مترجم بسیار احترام می‌گذاشت و پیشرفت جامعه ناشنوایی را مرهون زحمات رابط‌ها (مترجم) می‌دانست.

بی‌شک نام و آوازه ایشان در تاریخ ایران و در تاریخ ناشنوایی ماندگار خواهد ماند. اما رسالت بازماندگان، شاگردان و آشنایانش سخت‌تر از گذشته است. زیرا اینان باید با وظیفه شناسی، این سرمایه ملی، فکری و معنوی را از فراموشی حفظ نموده و به نسل‌های کنونی و آینده معرفی کنند. مدیریت دفتر فرهنگ معلولین به خانواده داغدار، همسری که عمری را پا به پای آقای شهیدی در انواع فعالیت‌های ناشنوایی مشارکت نمود؛ به خانم شیدا که راه پدرش را تداوم بخشیده و دیگر اعضای خانواده نمونه، فعال و پویای شهیدی تسلیت عرض می‌کند. نیز برای اینکه کارمندان و مدیریت دفتر فرهنگ معلولین اخلاص و محبت خود را نسبت به آن مرحوم و خانواده‌اش اثبات کند، مجموعه حاضر را آماده و تقدیم نمود. پس از اینکه کتاب را برای خانواده و خانم شیدا فرستادیم، ایشان اسناد و مدارک دیگری همراه با ملاحظات و معرفی اشکالات و خطاها فرستادند. از این رو درصدد برآمدیم تا کتاب کامل‌تری درباره ایشان آماده کنیم.

لازم به یادآوری است. بر اساس رویه معمول در دفتر فرهنگ معلولین پس از آماده شدن هر کتاب نخست حدود ده نسخه آماده می‌شود و به افراد خبره داده می‌شود یا در سایت‌ها و کانال‌ها در اختیار عموم قرار می‌گیرد و پس از دریافت نظریات عموم به انتشار نهایی آن اقدام می‌شود.

در دهم خردادماه ۱۳۹۷ این اثر را در چند گروه شبکه تلگرام معرفی کردیم. بلافاصله بعضی نویسندگان و پژوهشگران نخبه عکس‌العمل مثبت نشان دادند و از این کتاب استقبال شایانی نمودند. همین جا لازم است از خانم شیدا شهیدی تشکر ویژه داشته باشیم، چون مجموعه اسناد و مدارکی که فرستاد تاسی درصدمتن کتاب را ارتقا داد. از این رو مجدداً از خلوص و صفای باطنی و انسانیت کم‌نظیر ایشان تشکر می‌نماییم. اسناد و مدارک بسیار جالبی فرستادند، برخی مطالب و اسناد ارسالی توسط ایشان موجب می‌شود جامعه ایرانی تلقی و ذهنیت عمیق‌تری نسبت به مرحوم شهیدی پیدا کند.

در واقع اگر اینگونه مساعدت‌های خانم شهیدی نبود این اثر به این صورت و با ساختار کنونی منتشر نمی‌شد و خدمت ایشان به این کتاب موجب افزایش کیفیت و کمیت آن شده است. خانواده شهیدی و خانواده باغچه‌بان از معدود خانواده‌هایی هستند که تربیت و انسانیت‌مداری آنان زباز است و هر چه درباره آنها بگوییم کم گفته‌ایم. زیرا حداقل شکل‌گیری هویت مدنی جامعه ناشنوایان ایران و تحولات این جامعه در فرهنگ، آموزش و پرورش، ورزش، نهادهای مدنی، نهادهای رفاهی و معیشتی مدیون و مرهون زحمات این دو خاندان است.

اما وظیفه شناسی آحاد ناشنوایان ایران به ویژه نخبگان ناشنوا ایجاب می‌کند به هر روشی که صلاح می‌دانند و می‌توانند از مرحوم باغچه‌بان، مرحوم شهیدی و بازماندگان تشکر نمایند. کانون ناشنوایان ایران وظیفه سنگین تری بر عهده دارد و چشم‌ها همه به سوی این کانون است. حداقل سالروز درگذشت مرحوم شهیدی به نام روز خجسته «ناشنوایی و مدنیت» و سالروز درگذشت مرحوم باغچه‌بان به نام روز «ناشنوایان و آموزش و پرورش» پیشنهاد گردد. چون مرحوم باغچه‌بان در پایه‌گذاری نظام آموزشی ناشنوایان مؤثر بود و مرحوم شهیدی در شکل‌دهی و تأسیس مراکز رفاهی و مدنی و اجتماعی فعال بود.

اقدام ضروری دیگر ثبت اقدامات مرحوم شهیدی در تاریخ ایران و نیز در نهادهای فرهنگی بین‌المللی است. قبل از این لازم است چند اثر مرجع با ساختار مضبوط بین‌المللی درباره ایشان منتشر گردد. انتشار یک عنوان کتابشناسی و یک عنوان سالشمار رخدادهای زندگی از همه ضروری‌تر است.

همچنین بر خود لازم می‌دانیم از استاد مکرم حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی نماینده آیت الله العظمی سید علی سیستانی تشکر ویژه داشته باشیم. توصیه‌ها و حمایت‌های بی‌دریغ ایشان موجب رشد و باروری شده است. ایشان در هر شرایطی از معلولان و نخبگان دارای معلولیت حمایت کرده است. از همه عزیزان پژوهشگر و آگاه به مسائل ناشنوایی خواهشمندیم با نقدها و نظریه‌های اصلاحی خود این اثر را استحکام بخشند.

علی نوری

تیرماه ۱۳۹۸